

döntés hozta magával és adta át a kiállítás rendezőségének. Információm szerint az anyag elhelyezését kilátásba helyezték. További anyag elhelyezéséről, a kiállítás megnyitásának közeli időpontja miatt, nem lehet szó. Ám azért sem lehet szó erről, mert a Bibliothèque Nationale a kiállítást szigorúan tudományos szempontok szerint rendezte, és ilyenformán az elhelyezésre méltónak ítélt magyar anyag ügyében hosszas levelezés folyt a Nemzeti Múzeum és a Bibliothèque Nationale között, amelynek során ez utóbbi – tudtommal – még a Nemzeti Múzeum által felajánlott anyagot is megrostálta a maga tudományos szempontjából kielégítő elvek szerint. Ilyen körülmények között további anyag elhelyezési tervét úgy vélem el kell vetni. Magáról a kiállításról annak megnyitása után kívánatra jelenteni fogok.

MOL XIX-J-1-k 31. doboz 18/e (eredeti)

¹ A külügyminiszter rendeletére Czinkótzky Jenő tanácsos, a minisztérium kulturális osztályának vezetője március 30-án érdeklődött, hogy a párizsi nemzetközi 1848-as kiállításon magyar anyag elhelyezésének milyennek a lehetőségei.

² Jánosy Dénes levéltáros, történész az 1940-es években, 1949-ig az Országos Levéltár főigazgatója volt. Fő műve is 1940-1948 között jelent meg *A Kossuth-emigráció Angliában és Amerikában 1851-1852* (Forráspublikáció két kötetben.)

³ Kosáry (1945-1949) között a Történettudományi Intézet igazgatója volt, egyben az újkori magyar történelem tanára a budapesti egyetemen.

449. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1948. április 14.)

Tárgy: Az Interparlamentáris Unió Nice-i konferenciája

Miniszter Úr utasítása értelmében¹ f. hó 4-én Nice-be utaztam, hogy ott az Interparlamentáris Unió előkészítő konferenciáján mint a magyar delegáció tagja részt vegyek. Kívülem Nagy Imre házelnök, továbbá Losonczy Géza² és Csejkey István³ képviselők voltak tagjai a magyar delegációnak.

A konferenciát Lord Stansgate elnök nyitotta meg és igen barátságos hangú, ügyes és szellemes beszédben üdvözölte az összes megjelenteket és kérte fel őket munkájuk elvégzésére. Azután megkezdődtek a különböző bizottságok tárgyalásai. Magyar részről Csejkey képviselő, mint [a] gazdasági bizottság tagja, ez utóbbi bizottságban, – a többi magyar delegátus pedig velem együtt a politikai bizottság munkájában vettünk részt. Ez utóbbi bizottságban Losonczy képviselő tett határozati javaslatot arra nézve, hogy a f. év őszén Rómában tartandó kongresszus napirendjére tűzzék ki a háború és béke kérdésének megvitatását, és hogy az Interparlamentáris Unió foglaljon állást a háborús uszítás és az imperialista politika ellen. A bizottság mindkét javaslatot elfogadta.

Komoly vitára csupán akkor került sor, amidőn az Interparlamentáris Uniónak az egész emberiséghez intézendő és a béke fenntartására irányuló felszólításának megszövegezése került napirendre. Ezzel kapcsolatban ugyanis az angol delegáció egy őskonzervatív tagja, több más nemzetiségű delegátus (olasz, holland) támogatásával azt kívánta, hogy a szövegből az „imperialista politika” és a „háborús propaganda” kifejezések töröltessenek. Ebből hosszú vita keletkezett, amelynek eredményeképp az „imperialista” szó kimaradt, illetve más mondatszerkesztéssel helyettesített, viszont a „háborús propaganda” kitétel fenntartott.

Hogy az eredmény elérhető volt, az végül is az angol delegáció munkaspárti tagjai állásfoglalásának volt köszönhető. Ezek közül főleg Lord Marley volt az, aki a magyar de-

legáció által megfogalmazott eredeti szöveg mellett foglalt állást és a többi Labour Party képviselők támogatásával kieszközölte, hogy a „háborús propaganda” kifejezés, amely végül is a legfőbb ütközőponttá vált, a szövegben bennmarad. Ez úgy volt lehetséges, hogy az USA-kiküldöttek nem jelentek meg a konferencián.

Ez eredmény nagyszabású az eljövendő római őszi konferenciára való tekintettel, mivel lehetővé teszi, hogy ott éppen a háborús propaganda kérdése körül nagyszabású vita indulhasson meg. Az a tény, hogy az angol delegáció ehhez hozzájárult, lényegesen megerősítette a magyar delegáció helyzetét is, amely az eredeti javaslatot megtette. Ez az aránylag jelentéktelennek látszó ügy egyben jellemzően mutat rá arra, hogy az angol Labour Party részéről milyen komoly ellenállás nyilvánul meg az amerikai politikával szemben. Annál kívánatosabb lenne tehát, hogy a nagyobb fontosságú római konferencián a Szovjetunió parlamentjének kiküldöttei is részt vegyenek, amely nem is tagja az Uniónak. Kitűnő alkalom kínálkoznék számukra, hogy az Amerika-ellenes vonalat velünk együtt kilovagolhassák. Részemről minden lehető meg fogok tenni ennek előmozdítására.

Ami a különböző delegációk velünk szemben való viselkedését illeti, mindenekelőtt ki kell emelnem, hogy az angol delegáció részéről Lord Stansgate és Lord Marley igen meleg, mondhatnám baráti magatartást tanúsítottak velünk szemben. Különös jó benyomást keltett Losonczy képviselő tapintatos fellépésével, amit az angolok mindig különösképpen értékelnek. Igen kedvezően alakult ki az összműködés köztünk és a konferencián igen aktív szerepet játszó lengyel delegáció között. Ezenkívül természetesen baráti hangulat és összműködés uralkodott a magyar és jugoszláv delegáció között. A román delegáció sajnos elkésve érkezett, és így a konferencia munkájában már nemigen vehetett részt.

A magam részéről rendkívül örvendtem Nagy Imre kitűnő házelnökünk megjelenésének, ami alkalmat adott számomra, hogy vele közelebbről megismerkedhessem és vele beható eszmecserét folytathassak. Szóbeli üzeneteimet, amelyeket általa juttattam el Magyarországra, ő azóta nyilván már átadta.

Végül szeretnék beszámolni Miniszter Úrnak azon politikai természetű magánbeszéléseimről, amelyeket a konferencián részt vett különböző delegátusokkal folytattam.

Terraccini olasz delegátussal folytatott megbeszélésemről külön számolok be Miniszter Úrnak, így ezt jelenleg nem említem.

Érdekes volt Del Vayo spanyol volt külügyminiszterrel folytatott eszmecserém. Megkérdeztem ugyanis tőle, mit szól Negrin volt miniszterelnök nyilatkozatához, melyben állást foglalt amellett, hogy Franco Spanyolországa is részesüljön a Marshall-terv nyújtotta segítségben. Kérdésemre Del Vayo nagy zavarba került és azt felelte, hogy nem nyilatkozhatik, mivel még nem olvasta Negrin nyilatkozatának pontos szövegét. Bizalmas értesülésem szerint a spanyol republikánusoknak e kérdésben az a gyengéje, hogy a mozgalom pénze Negrin kezén van és ezért a spanyol kolónia nem szakíthat vele. Hogy ténylegesen mi készítette Negrin nyilatkozatának megtételére, azt a különböző elmentendő híresztelések közül nem tudtam megbízható módon megállapítani.

A francia delegáció tagjaival folytatott megbeszéléseimre akkor nyílt alkalom, amidőn Marius Moutet volt gyarmatügyi minisztert, Léon Blum jobbkezét és Bastid volt kereskedelmi minisztert, az MRP fontos tagját Nice-ben vendégül láttam. Jellemző, hogy Párizsban hiába próbáltam ismételtlen meghívni a francia szocialista párt különböző vezető tagjait – mindenféle kifogásokkal állandóan lemondták. Nice-ban viszont, úgy látszik, talán kevésbé lévén kontroll alatt, kollegiális alapon elfogadták meghívásomat. Ez is mutatja, hogy az ehhez hasonló nemzetközi összejövetelek milyen előnyösek politikai kontaktusok felvételére is.

Együttlétünk alkalmával Bastid úgy jellemezte előttem a francia belpolitikai helyzetet, hogy itt mindenkinek választania kell De Gaulle és a kommunisták között. Mivel De Gaulle nem fasiszta, én őt választom, ha rá kerül a sor - mondotta. De Magyarországon, a faszizmus és a kommunizmus között kell választani - feleltem én, mit tenne Ön, ha magyar volna? - Elismerem, hogy ez igen nehéz helyzet - válaszolta erre. Moutet-t, aki azelőtt ügyvédem volt, szintén megkérdeztem politikai elgondolását illetően, ő azonban nyilván nem akart velem e témáról direkt eszmecserebe bocsátkozni, és inkább feleséggel beszélgetett az ebéd alatt.

PIL 283. f. 12/109. ó. e. (egykorú másolat)

¹ L. e kötet 431. sz. levelét.

² Losonczy Géza tanár, kommunista politikus. Párizsban és Debrecenben tanult, ahol részt vett a Márciusi Front megalakításában. 1940-1943 között a *Népszava* munkatársa, egyidejűleg az illegális KP aktív tagja. 1945-1947 között a *Szabad Nép* főmunkatársa, 1946-1951 között a KMP, az MDP KV tagja. 1947-1949 között miniszterelnökségi, 1949-1951 között népművelési államtitkár. 1951-ben koholt vádak alapján letartóztatták, szabadulása után, majd 1956-ban a párton belüli ellenzék egyik vezetője lett. Nagy Imre kormányának tagja volt, a Nagy Imre-per előkészítése során még 1957-ben börtönben halt meg.

³ Csejkey István helyesen Csejkey Ernő győri ügyvéd és várospolitikus. 1945-1949 között kisgazdapárti képviselő, 1946-1949 között a Nemzeti Bank elnöke.

450. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1948. április 14.)

Tárgy: A francia belpolitikai helyzet; az épernayi pótválasztás és a CGT-FO megalakulása

A francia belpolitikai helyzetet az elmúlt hetekben viszonylagos nyugalom jellemezte. Az olaszországi választások kimenetele és a nemzetközi politikai helyzetnek ettől függő alakulása úgy látszik várakozó álláspont elfoglalására készítette a belpolitikai erőket. Mégis két olyan mozzanat történt, amely - ha nem is túlzott jelentőségű, de - figyelemreméltó és a belpolitikai helyzet jövő alakulása szempontjából kihatással bír.

Az egyik ezek közül a f. hó 11-én Épernayben tartott községi pótválasztás eredménye, a másik pedig a CGT-FO (Confédération Générale du Travail-Force Ouvrière) tényleges megalakulása és politikai programjának lefektetése.

Az épernayi pótválasztás annyiból bír jelentőséggel, hogy a kommunista párt erős előretörését eredményezte a többi pártok, és pedig elsősorban a degaulleisták hátrányára. A választást mindenekelőtt a választók feltűnően nagy számának a szavazásban való részvétele jellemezte (84%), ami arra mutat, hogy a választók tudatában voltak szavazatuk fontosságának. Annál feltűnőbb tehát, hogy a kommunista párt majdnem ezerrel több szavazatot kapott, mint múlt év októberében, és ezzel az összes leadott szavazatok 37,3%-át szerezte meg az októberi 29%-kal szemben. Az összes többi pártok veszteséggel kerültek ki a választásból, amelynek végeredményeképp a kommunisták 10, az RPF 7 (októberben 8), a MRP 6, az SFIO pedig 1 (októberben 2) tagot nyertek a községi képviselőtestületben.

Az épernayi választás, amelyet egyébként igen heves választási propaganda előzött meg, amelynek folyamán összeütközések, sőt sebesülések is történtek (RPF 4 tagja), országszerte feltűnést keltett és még a „Le Monde” is mint kommunista sikert emelte ki annak eredményét. A lapok egyébként nem is annyira az RPF szavazatainak visszaesését, mint inkább a kommunista szavazatok emelkedését emelik ki mint jelentős tényezőt.